

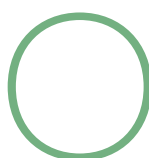
Akcja integracja, czyli jak zintegrować ucznia z Ukrainy z zespołem klasowym

DOI: 10.47050/jows.2022.4.73-84

W ostatnim czasie polscy nauczyciele stanęli przed wielkim wyzwaniem – na skutek wojny do naszych szkół trafiły tysiące uczniów z Ukrainy, którzy z dnia na dzień zetknęli się z nową kulturą, językiem oraz systemem edukacyjnym. Przekroczyli oni progi polskich placówek z ogromnym bagażem – zarówno tym wynikającym z dotychczasowych doświadczeń edukacyjnych, jak i tym związanym z doświadczeniem uchodźczym. Jednym ze sposobów pomocy ukraińskim uczniom jest próba wsparcia ich w integracji z zespołem klasowym – w przypadku języka angielskiego może się ona odbywać przy jednoczesnym rozwijaniu kompetencji językowych.

WERONA KRÓL-GIERAT
Uniwersytet Pedagogiczny
im. KEN w Krakowie

KATARZYNA NOSIDLAK
Uniwersytet Pedagogiczny
im. KEN w Krakowie

Od roku 2004, wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, krajobraz lingwistyczny i kulturowy Polski zaczął ulegać stopniowemu przeobrażaniu od jednoznacznie monolingwalnego i jednolitego do coraz bardziej multilingwalnego i zróżnicowanego. Jednym z istotniejszych zjawisk, które w znaczący sposób wpłynęło na językowy krajobraz kraju, było pojawienie się po 2014 roku języków wschodniosłowiańskich. Stało się to za sprawą imigrantów politycznych i ekonomicznych z Ukrainy, a częściowo także z Białorusi, Mołdawii i innych państw postsowieckich. Dla przykładu, w roku 2017 najbardziej liczną grupę stanowili Ukraińcy. Przybyło ich wówczas 585 439, co odpowiadało 86% wszystkich imigrantów z zagranicy (Pawłowski 2019). Od 24 lutego 2022 roku, tj. od dnia wybuchu wojny w Ukrainie, do Polski napłynęły rzesze uchodźców z tego kraju – ponad 5 mln osób przekroczyło granicę (Straż Graniczna 2022), w związku z czym krajobraz językowo-kulturowy uległ nagłej i dynamicznej zmianie. Jak podaje Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich, pojawienie się uchodźców wojennych spowodowało, że populacja Polski po raz pierwszy przekroczyła 40 mln. Według danych firmy Selectivv przed wybuchem konfliktu zbrojnego w Polsce przebywało ponad 1,5 mln Ukraińców, wybuch zwiększył tę liczbę do ok. 3,2 mln (Serwis Samorządowy PAP 2022).

Nowy uczeń w klasie – wyzwanie dla nauczyciela

Jak można wnioskować z danych przytoczonych powyżej, Polska staje się krajem, w którym uczniowie-migranci będą coraz bardziej zauważalni w środowisku szkolnym. Zmiana miejsca zamieszkania i szkoły jest zawsze wyzwaniem i to zarówno dla ucznia, jego rodziny, jak i nauczyciela. Jak podkreśla Magdalena Goetz (2018), dzieci i młodzież radzą sobie z integracją w nowej klasie w różnym stopniu. Szczególne problemy adaptacyjne mają zazwyczaj uczniowie, którzy w poprzednich placówkach byli wykluczeni lub prześladowani przez swoich rówieśników, mają braki w umiejętnościach personalnych lub też są wyjątkowo podatni na stres. Goetz (2018) wyróżnia tutaj również osoby wysoko wrażliwe, które stanowią zazwyczaj 15–20% klasy i ze względu na swój temperament mogą (choć nie muszą) mieć problemy z zaklimatyzowaniem się w nowym miejscu.

Według amerykańskiej psycholożki Elaine N. Aron (2012), która wprowadziła do psychologii ten termin, „wysoko wrażliwa osoba”

(WWO) to jednostka, która wyróżnia się zdolnością pełniejszej analizy środowiska i wzmożoną wrażliwością na bodźce zewnętrzne, co z kolei pociąga za sobą zwiększoną tendencję do przestymulowania. WWO jest bardziej emocjonalna, empatyczna oraz wyczulona na subtelnosci. Takie osoby są także szczególnie wrażliwe na zmiany, które wytrącają je z równowagi – dlatego zmiana szkoły może być w przypadku wysoko wrażliwego ucznia szczególnie trudna.

Ponadto, jak podkreśla Goetz (2018), z psychologicznego punktu widzenia łatwiejsze jest rozpoczęcie nauki na nowym etapie edukacyjnym (np. w klasie pierwszej szkoły podstawowej, średniej etc.) w sytuacji, kiedy wszyscy zaczynają „od zera”, niż dołączenie do istniejącego zespołu, który ma już określoną dynamikę i przypisane poszczególnym uczniom role.

Potencjalny wpływ uchodźstwa na rozwój i zachowanie ucznia

Jeszcze bardziej złożonym przypadkiem jest sytuacja przyjęcia do zespołu klasowego uczniów z Ukrainy, którzy trafili do nas w wyniku wojny i często mają za sobą traumatyczne doświadczenia. Jak wskazuje Zajac (2022), „dzieci bardziej niż dorośli narażone są na negatywne konsekwencje stresogennych doświadczeń. Badania wskazują, że traumatyczne wydarzenia dotyczące człowieka przed ukończeniem jedenastego roku życia trzy razy częściej skutkują poważnymi problemami emocjonalnymi i behawioralnymi niż w przypadku osób starszych”.

Zajac (2022) zwraca uwagę na szereg psychospołecznych skutków uchodźstwa, wskazując w szczególności na brak dostępu do edukacji lub też jej pozornosc, wynikające z bariery językowej, która jest dla wielu źródłem frustracji i poczucia braku sprawczości. Jak podkreśla autorka, nieumiejętność porozumienia się w języku danej społeczności jest również często niesłusznie postrzegana jako przejaw niskiej inteligencji. W przypadku dzieci wiąże się to także z problemami w nawiązywaniu kontaktów, a na gruncie edukacyjnym utrudnia, a nawet uniemożliwia, skuteczne przyswajanie wiedzy. Ponadto w przypadku uchodźców i migrantów z krajów mniej rozwiniętych częstym problemem staje się luka edukacyjna, która zwykle pogłębia się z uwagi na już wspomnianą barierę językową oraz poczucie tymczasowości. Poczuciu temu z reguły towarzyszy przeświadczenie, że los uchodźców nie zależy już od nich. Osoby zmuszone do opuszczenia swojego kraju cierpią również z powodu żałoby kulturowej, która wiąże się z utratą środowiska społeczno-kulturowego i powoduje „zakotwiczenie” jednostki w przeszłości.

Niektórzy ciężko doświadczeni uczniowie-uchodźcy mogą ponadto cierpieć na Syndrom Stresu Pourazowego (PTSD – *Post-traumatic Stress Disorder*). Jak pisze Dąbkowska (2014), wiąże się on z wykształceniem charakterystycznego zestawu objawów, które są reakcją na traumatyczne wydarzenie. U dzieci PTSD często „powoduje niezorganizowane lub pobudzone zachowanie” (Dąbkowska 2014: 130). Zajac (2022) dodaje, że osoby cierpiące na PTSD przeżywają na nowo urazowe sytuacje, które zwykle wracają do nich w koszmarach. Odczuwają one również chęć odizolowania się od innych, nie reagują na otoczenie i bywają niezdolne do przeżywania przyjemności. Doświadczenie traumy w dzieciństwie może również spowodować wystąpienie Posttraumatycznych Zaburzeń Rozwojowych (DTD – *Developmental Trauma Disorder*) odpowiedzialnych za zaburzenie procesu dojrzewania lub też powodowanie jego opóźnienia (VandenBos 2015). Objawy DTD, które wydają się być istotne w kontekście edukacyjnym, obejmują: zaburzenia regulacji emocjonalnej, w tym gniewu, zachowania autodestruktywne, zaburzenia koncentracji i problemy w uczeniu się, zachwiane poczucie własnej wartości, uczucie winy i wstydu, uzależnienia, problemy w nawiązywaniu relacji, brak zaufania do innych, a nawet opóźnienia w rozwoju sensomotorycznym (VandenBos 2015).

Ze względu na uwarunkowania indywidualne oraz dotychczasowe doświadczenia, każdy z uczniów-uchodźców będzie zapewne inaczej reagował i radził sobie z sytuacją, w jakiej się znalazł. Kluczem jest więc indywidualne podejście do podopiecznego, okazanie mu pomocy w przystosowaniu się do nowego środowiska i w integracji z zespołem klasowym.

Jak zintegrować nowego ucznia z klasą – praktyczne wskazówki

Dobrze zintegrowana, czy też zgrana klasa to taka, w której dominują pozytywne relacje – uczniowie słuchają się wzajemnie, pomagają sobie i otwarcie dzielą się swoimi poglądami. Jak pisze Małgorzata Łoskot (2021), „w zgranej klasie nie ma kozłów ofiarnych ani gwiazd”, a dzieci bronią swoich kolegów przed prześladowaniem i pomagają sobie w konfliktach z nauczycielami. Praca z takim zespołem ma bardzo wiele zalet zarówno dla uczniów, jak i dla nauczyciela. Łoskot (2021) wskazuje, że zgraną klasę łatwiej zachęcić do aktywności w czasie lekcji, ponieważ uczniowie wzajemnie się do niej motywują. W takiej klasie panuje pozytywna atmosfera, która – jak podkreśla Anna Meslin (2021) – sprzyja budowaniu poczucia bezpieczeństwa. Goetz (2018) dodaje również, że w zespołach zintegrowanych zmniejsza się „ryzyko pojawienia się trudności wychowawczych związanych z przemocą rówieśniczą, dyskryminacją czy wykluczeniem”.

Ważną rolę w procesie integrowania grup, do których mają uczęszczać osoby z różnych krajów, odgrywają nie tylko wychowawcy, pedagodzy czy psychologowie, ale również polscy uczniowie, z którymi warto wcześniej porozmawiać o przyjęciu nowych dzieci w szeregi klasy (Tracz-Molasy 2022). Jak podkreśla Jacek Pyżalski (2022 za: Rasiewicz, 2022), nie ma jednej sprawdzonej metody na skuteczne budowanie zintegrowanego zespołu klasowego, ale zawsze bardzo pomaga otwartość rozumiana jako gotowość na przyjęcie czegoś nowego. W przypadku dzieci pochodzenia ukraińskiego powinna to być także otwartość na ich kulturę i język, np. można nauczyć klasę kilku słów w języku nowego członka zespołu, takich jak „cześć”, „proszę”, „dziękuję”.

Niezależnie od pochodzenia nowego ucznia, integrując go z klasą, warto pamiętać o kilku podstawowych zasadach (Goetz 2018):

- ➔ planując działania integracyjne (zabawy, ćwiczenia), warto wziąć pod uwagę indywidualne cechy i predyspozycje wszystkich uczniów oraz projektować zróżnicowane aktywności;
- ➔ przy dbaniu o wykreowanie atmosfery życzliwości i akceptacji pomocny może okazać się kontrakt, czyli wspólnie ustalony zbiór zasad zachowania;
- ➔ pożądanym jest stwarzanie dzieciom jak największej okazji do współpracy w ramach całego zespołu oraz w grupach o zmieniającym się składzie, starając się przy tym, by zwłaszcza te osoby, które zazwyczaj trzymają się na uboczu, znalazły dla siebie rolę, w której się sprawdzą i będą mogły się wykazać;
- ➔ należy pamiętać, że działania integracyjne nie powinny kończyć się na kilku pierwszych lekcjach; troska o zgranie klasy powinna towarzyszyć nauczycielom przez cały rok – do wspólnej realizacji jakiegoś przedsięwzięcia dobra jest każda okazja.

Propozycje ćwiczeń językowo-integracyjnych

Wskazując na wagę i zalety dobrze zintegrowanej klasy, poniżej zaprezentowano propozycje ćwiczeń językowo-integracyjnych dla każdego etapu edukacyjnego, od przedszkola przez szkołę podstawową do szkoły ponadpodstawowej.

I. Typ szkoły: przedszkole

Poniższe ćwiczenie zostało zainspirowane projektem „Szkoła integracji międzykulturowej” opisanym w publikacji Marty Piegat-Kaczmarczyk, Zuzanny Rejmer i Agnieszki Kosowicz (2014: 47). Sprzyja ono wytworzeniu przyjaznej atmosfery w grupie poprzez miłe rozpoczęcie zajęć, przy jednoczesnym uczeniu utartych zwrotów grzecznościowych nie tylko w języku angielskim, ale także w językach narodowych uczniów, co wspomaga rozwój kompetencji interkulturowej już od najmłodszych lat.

Tytuł ćwiczenia: Let's greet – przywitajmy się➔ **Poziom językowy:** A1➔ **Cele ćwiczenia:***Komunikacyjne:* uczeń umie przywitać się w języku obcym*Językowe:* uczeń zna zwroty grzecznościowe na powitanie*Socjokulturowe:* integracja grupy, rozwijanie kompetencji interkulturowej➔ *Metody i techniki pracy:* praca z całą grupą, metoda aktywizująca – integracyjna➔ *Przygotowanie do przeprowadzenia ćwiczenia:* przetłumaczenie i nauczenie się zwrotów grzecznościowych w językach narodowych dzieci (opcjonalnie)➔ *Przebieg ćwiczenia:*

1. Nauczyciel rozpoczyna zajęcia, prosząc, by dzieci usiadły w kręgu. Następnie symuluje rozmowę z pacynką lub maskotką, mówiąc: *Hello. How are you?*, na co zabawka odpowiada: *I'm fine. Thank you.* W ten sposób prezentując modelowy przebieg powitania.

Sugestie: rekomenduje się wykorzystanie pacynki/maskotki ubranej w barwy narodowe Wielkiej Brytanii lub postaci pochodzącej z kraju anglojęzycznego, np. bohatera brytyjskiej bajki animowanej *Fireman Sam*. Innego dnia można przywitać się z dziećmi w języku polskim (np. trzymając w dłoni lalkę górala/krakowiankę), ukraińskim (pokazując wyciętą ze sztywnego papieru wydrukowaną ilustrację przedstawiającą Kołaczyka¹ lub wykonaną własnoręcznie postać z użyciem bułki/bochenka chleba) czy w innych językach, jakimi posługują się dzieci należące do grupy.

2. Zgodnie ze wskazówkami zegara nauczyciel zwraca się do dziecka siedzącego najbliżej: *Hello. How are you?* i jednocześnie przekazuje mu pacynkę/maskotkę.

Sugestie: kolejno można rozpocząć zabawę przeciwnie do ruchu wskazówek zegara oraz zadbać o to, by dzieci siedziały obok innej osoby niż poprzednio. Warto je „przemieszczać”, np. poprzez wylosowanie numerka i ustawienie się według kolejności.

3. Uczeń odpowiada na pytanie: *I'm fine. Thank you* i zwraca się z tym samym pytaniem do kolegi/koleżanki obok. Zabawa trwa do momentu, aż pacynka/maskotka wróci do nauczyciela.

Uwaga: w razie trudności językowych, ale zrozumienia kontekstu, dziecko może odpowiedzieć na zadane pytanie w swoim języku ojczystym. Dopuszczalne są inne odpowiedzi, wyrażające różne stany emocjonalne i nastroje, w dowolnym języku.

¹ Ukraiński Kołobok (*Колобок*) to fikcyjna postać z bajki wschodniosłowiańskiej, ożywiony bochenek chleba okrągłego kształtu, który ucieka ze stołu, by zwiedzić świat.

II. Typ szkoły: szkoła podstawowa (klasy 1–3)

Inspirację do kolejnego ćwiczenia stanowił scenariusz zajęć integrujących polskie i ukraińskie dzieci w grupach przedszkolnych i klasach I–III, pt. *Bal dobrych myśli* autorstwa Natalii Perek (2022).

Tytuł ćwiczenia: *Lubię to samo! Dam Ci like'a.*➔ **Poziom językowy:** A1–A2➔ **Cele ćwiczenia:***Komunikacyjne:* uczeń współpracuje z kolegą/koleżanką przy wykonywaniu poleceń*Językowe:* uczeń powtarza słownictwo związane z ulubionymi rzeczami oraz aktywnościami, hobby*Socjokulturowe:* integracja zespołu klasowego, obniżenie poziomu lęku u uczniów-migrantów, budowanie atmosfery bezpieczeństwa i zaufania w klasie➔ *Metody i techniki pracy:* praca z całą klasą, praca w parach, metoda aktywizująca – integracyjna, pedagogika zabawy➔ *Przygotowanie do przeprowadzenia ćwiczenia:* duże arkusze szarego papieru, flamastry i kredki, kciuki uniesione w górę (tzw. likes znane z mediów społecznościowych) wycięte z samoprzylepnego kolorowego papieru, dużo wolnej przestrzeni, muzyka do tańca (rekomendowane nagrania angielskiej, polskiej i ukraińskiej muzyki ludowej)

➔ *Przebieg ćwiczenia:*

1. Nauczyciel łączy dzieci w pary, starając się przy tym, by dzieci ukraińskie pracowały z dziećmi polskimi. Następnie rozdaje każdej parze po dwa arkusze szarego papieru. Zadaniem uczniów jest odrysowanie na nich swojej sylwetki lub, w przypadku ograniczeń przestrzennych, tylko popiersia. Ważne, by dzieci pomagały sobie nawzajem – jedno kładzie się na arkuszu, a drugie je odrysowuje.
2. Kiedy sylwetki są już odrysowane, nauczyciel prosi dzieci, by narysowały na nich, co lubią robić, co sprawia im przyjemność, jakie mają hobby.

What do you like? Maybe you like dogs... If you like dogs, draw a dog. Maybe you like spaghetti... If you like spaghetti, draw it on your paper.

What do you like doing? What is your hobby? For example, riding a bike or watching TV... Draw it.

Uwaga: ważne, aby nauczyciel pomógł dzieciom, zwłaszcza imigrantom z Ukrainy, zrozumieć polecenie. Może: zademonstrować wykonanie ćwiczenia na swoim przykładzie, mówiąc, co lubi i rysując to na swoim obrysie; posłużyć się tłumaczem; razem z nimi obserwować polskojęzyczne dzieci w trakcie wykonywania zadania.

3. Nauczyciel rozdaje każdemu dziecku 5 samoprzylepnych like'ów. Prosi uczniów, by przykleili je na pracach innych dzieci przy rzeczach, które również lubią i czynnościach, które również sprawiają im przyjemność.

Nauczyciel może powiedzieć w różnych językach:

Ciekawe, czy znajdziecie jakieś cechy wspólne? Czy podobne rzeczy sprawiają wam radość? Ja lubię grać w piłkę nożną, jak ty, dlatego dam ci like'a. Podobnie jak ty uwielbiam pizzę, więc tu dodaję drugiego. Spróbujecie?

4. Ćwiczenie można zakończyć krótką pogadanką:

Czy widzicie coś, co lubią wszyscy?

Co sprawia przyjemność większości z was?

Kto ma rysunek bardzo podobny do waszego?

Co was zaskoczyło? (Perek 2022)

5. Opcjonalny *follow-up*/rozluźniająca kontynuacja ćwiczenia:

Nauczyciel włącza muzykę ludową – naprzemiennie angielską, polską i ukraińską. Dzieci tańczą. Gdy prowadzący wyłączy nagranie, w języku angielskim głośno wypowiada jeden wybrany element z prac dzieci. Zadaniem uczestników zabawy jest odnalezienie odpowiedniego rysunku i staniecie przy nim. Warto poprosić dzieci, by pomagały sobie nawzajem w znalezieniu odpowiedniego miejsca.

III. Typ szkoły: Szkoła podstawowa (klasy 4–8)

Dzięki zaprezentowaniu narzędzi i technik tłumaczeniowych niniejsze ćwiczenie pozwoli uczniom na skuteczniejszą komunikację z obcojęzycznymi kolegami i koleżankami, co w konsekwencji wpłynie na ich szybszą integrację z klasą. Ponadto wykorzystując trzy języki (angielski/polski/ukraiński), pełniej angażujemy całą grupę w wykonywane zadanie i podkreślamy, że w naszej klasie każdy ma istotne miejsce.

*Tytuł ćwiczenia: **Lost in translation – jak tłumaczyć dobrze?***

➔ *Poziom językowy: A2–B1*

➔ *Cele ćwiczenia: zapoznanie uczniów z podstawowymi technikami tłumaczeniowymi*

Komunikacyjne: rozwijanie umiejętności krótkiej wypowiedzi

Językowe: w zależności od wybranego tekstu/piosenki

Socjokulturowe: poznawanie znaczenia przysłów

➔ *Metody i techniki pracy: dyskusja klasowa, praca grupowa, praca w parach*

➔ *Przygotowanie do przeprowadzenia ćwiczenia: wybór i wydrukowanie tekstu/słów piosenki anglojęzycznej, które pozwolą dostrzec trudności w tłumaczeniu tekstu*

➔ **Przebieg ćwiczenia:**

1. Nauczyciel przeprowadza z uczniami rozmowę na temat roli tłumaczenia w naszym codziennym życiu, zapisując odpowiedzi uczniów na tablicy. (*What does it mean to translate? When is translation needed? Have you ever watched a film in a different language? What do you do when you read something in English and you don't understand it? Do you translate words/phrases in your head before you say them in English?*).
2. Uczniowie pracują w grupach, próbując ustalić kolejne kroki, które robimy, tłumacząc tekst z obcego języka (np. 1. zrozumienie tekstu w języku obcym; 2. sprawdzenie odpowiedników słów i zwrotów, których nie znamy; 3. tłumaczenie poszczególnych zdań na język docelowy; 4. sprawdzenie ich brzmienia/poprawności po przetłumaczeniu; 5. sprawdzenie całego tekstu pod względem spójności i poprawności językowej). Porównanie wyników wspólnej pracy może stać się okazją do zapoznania uczniów z przydatnymi narzędziami tłumaczeniowymi (translatory, słowniki synonimów, słowniki kolokacji, słowniki tłumaczące w kontekście itp.), ich zaletami i ograniczeniami.
3. Kolejnym krokiem jest próba przetłumaczenia wybranego tekstu/piosenki z języka angielskiego na język polski/ukraiński metodą „słowo-po-słowie” (praca w parach lub w małych grupach). Po zakończeniu zadania, uczniowie próbują wymienić przyczyny, z powodu których ich tłumaczenie „nie działa”.
4. Jako zadanie domowe uczniowie mają znaleźć w internecie 5 przysłów w języku angielskim, dokonać własnego tłumaczenia, a następnie poszukać ich polsko/ukraińskojęzycznych odpowiedników (np. *A lie has no legs* – Kłamstwo nie ma nóg – Kłamstwo ma krótkie nogi). Dodatkowo uczniowie z Polski wyszukują 5 przysłów po ukraińsku i tłumaczą je na język polski i angielski – dzieci z Ukrainy robią to samo z przysłowiami polskim. Na kolejnej lekcji sprawdzają wzajemnie poprawność swoich tłumaczeń.

IV. Typ szkoły: Szkoła ponadpodstawowa

Poniższe ćwiczenie pozwala na zintegrowanie zespołu klasowego, w tym nowego ucznia, poprzez pracę grupową i w parach. Aby ukończyć zadanie, uczniowie muszą pozyskać od siebie kluczowe informacje. Ponadto tematyka ćwiczenia pozwala dostrzec podobieństwa i różnice kulturowe, co umożliwi rozwijanie kompetencji interkulturowej uczniów.

Tytuł ćwiczenia: My name... Tworzymy ustną prezentację na temat imion (ćwiczenie zostało zainspirowane projektem przedstawionym w publikacji Heugh i in. 2019: 31–34)

➔ **Poziom językowy:** ze względu na możliwość modyfikacji ćwiczenie będzie odpowiednie dla wszelkiego typu klas na etapie ponadpodstawowym, na poziomach językowych od B1 do C2

➔ **Cele ćwiczenia:**

Komunikacyjne: uczeń umie stworzyć i zaprezentować krótką prezentację ustną

Językowe: gramatyczne – uczeń ćwiczy formułowanie pytań w różnych czasach gramatycznych; leksykalne – uczeń zna wyrażenia przydatne do tworzenia prezentacji ustnych

Socjokulturowe: integracja zespołu klasowego; rozwijanie umiejętności pracy w grupie; rozwijanie wiedzy kulturowej dotyczącej imion; konfrontowanie krzywdzących stereotypów

➔ **Metody i techniki pracy:** dyskusja klasowa, praca w grupach, praca indywidualna

➔ **Przygotowanie do przeprowadzenia ćwiczenia:** opracowanie (i ewentualne nagranie) prezentacji na temat własnego imienia

➔ **Przebieg ćwiczenia:**

1. W ramach wprowadzenia nauczyciel inicjuje dyskusję klasową na temat najpopularniejszych imion w Polsce, Ukrainie, krajach anglojęzycznych i w innych krajach, z których pochodzą uczniowie z danej klasy. Ponadto, w zależności od poziomu grupy, nauczyciel

może również zadać uczniom pytania na temat krzywdzących stereotypów związanych z określonymi imionami w danym kraju (załączniki 1 i 2).

2. Nauczyciel dzieli klasę na 3–4-osobowe grupy. Uczniowie mają za zadanie wypisać pytania, które mogliby zadać nowopoznanej osobie odnośnie do jej imienia. W zależności od poziomu zaawansowania pytania mogą różnić się złożonością pod względem językowym. Najciekawsze z nich zostają zapisane na tablicy. Nauczyciel zadaje je kilku wybranym uczniom (w tym uczniom z Ukrainy) i inicjuje krótką dyskusję klasową.

Przykładowe pytania (Heugh i in. 2019: 32):

What does your name mean? › Who chose your name? › Where does your name come from? › What language does your name come from? › How do you write your name in different scripts? › Do people pronounce your name in different ways? How do you feel about this? › What would you be called if you were the other sex? › Are there any well-known people with the same name as you? › Do you have any nicknames, and how do you use them? › If you could choose your name, what name would you choose and why?

Pytanie *How do you write your name in different scripts?* może posłużyć jako okazja do zaangażowania uczniów z Ukrainy w pomoc w zapisie imion polskich uczniów z użyciem alfabetu ukraińskiego/cyrylicy.

3. W następnej kolejności nauczyciel przedstawia krótką prezentację ustną o znaczeniu własnego imienia i/lub nazwiska. Przed jej wygłoszeniem uczniowie zostają poproszeni o zwrócenie uwagi na formę prezentowanej wypowiedzi (sposób mówienia, gesty, mimika, przygotowane slajdy itp.) oraz jej treść (język prezentacji i układ) (załącznik 3). Aby ułatwić uczniom zadanie, prezentację można wcześniej nagrać i odtworzyć więcej niż jeden raz.
4. Zadaniem uczniów jest przygotowanie podobnej, około 3-minutowej, prezentacji na temat imienia swojego kolegi / swojej koleżanki. Pracę może ułatwić wykorzystanie opracowanych wcześniej pytań (por. również załącznik 3). Dobrym pomysłem jest także prezentacja w formie slajdów, wykonywana np. w ramach pracy domowej. Na kolejnej lekcji uczniowie przedstawiają wyniki swojej pracy, a projekcja slajdów może stać się przyczynkiem do następnych zajęć na temat zasad tworzenia tego typu wystąpień. Słuchając poszczególnych prezentacji, uczniowie zapisują przynajmniej po jednym pytaniu, które chcieliby zadać osobie występującej.

Podsumowanie

Integracja ucznia z Ukrainy z zespołem klasowym wydaje się nadrzędnym celem na początkowym etapie uczęszczania dziecka z doświadczeniem migracji do nowej szkoły. Jest jednocześnie warunkiem dobrej atmosfery, która sprzyja procesom uczenia się. Integracja odbywająca się na lekcjach języka angielskiego poprzez wykonywanie różnorodnych zadań może przy okazji służyć innym celom – językowym, komunikacyjnym, socjo- i interkulturowym. Zaproponowane w niniejszym artykule ćwiczenia dla poszczególnych etapów edukacyjnych zostały zaprojektowane z uwzględnieniem powyższych celów.

BIBLIOGRAFIA

- Aron, E.N. (2012), *Wysoko wrażliwi. Jak funkcjonować w świecie, który nas przytłacza*, Łódź: Wydawnictwo Feeria.
- Dąbkowska, M. (2014), *Kompleksowa opieka nad dzieckiem z zespołem stresu pourazowego*, „Psychiatria i Psychologia Kliniczna”, nr 14(2), s. 130–134.
- Goetz, M. (2018), *Jak pomóc uczniom w adaptacji w szkole*, „Głos Pedagogiczny”, nr 91, <bit.ly/3trdSaC>, [dostęp: 10.08.2022].
- Heugh, K., French, M., Armiateg, J., Taylor-Leech, K., Billinghamurst, N., Ollerhead, S. (2019), *Using Multilingual Approaches: Moving from Theory to Practice*, Londyn: British Council.

- Łoskot, M. (2021), *Zgrana klasa. Udział pedagoga w budowaniu relacji między uczniami*, „Głos Pedagogiczny”, nr 122, <bit.ly/3Tx8Bc8>, [dostęp: 10.08.2022].
- Meslin, A. (2021), *Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego, czyli integracja zespołu klasowego*, „Życie szkoły”, nr 39, <bit.ly/3EpFIdQ>, [dostęp: 10.08.2022].
- Pawłowski, A. (2019), *Pejzaż językowy Polski współczesnej: powrót do przyszłości?*, „Poradnik językowy”, nr 10, s. 19–34.
- Perek, N. (2022), *Bal dobrych myśli. Scenariusz zajęć integrujących polskie i ukraińskie dzieci w grupach przedszkolnych i klasach I–III*, <bit.ly/3E0c1hT>, [dostęp: 9.08.2022].
- Piegat-Kaczmarczyk, M., Rejmer, Z., Kosowicz, A. (2014), *Szkoła integracji międzykulturowej. Model pracy międzykulturowej WISE i przykładowe scenariusze zajęć*, Polskie Forum Migracyjne, <bit.ly/3tqDhRL>, [dostęp: 8.08.2022].
- Rasiewicz, N. (2022), *Integracja to podstawa. Od września w szkołach nawet 400 tys. dzieci z Ukrainy*, portal samorządowy portaldlaedukacji.pl, <bit.ly/3g7z5mS>, [dostęp: 12.08.2022].
- Serwis Samorządowy PAP (2022), *Raport UMP: w Polsce mieszka obecnie prawie 3,2 mln obywateli Ukrainy*, <bit.ly/3ULQOio>, [dostęp: 10.08.2022].
- Straż Graniczna (2022), Wpis na Twitter z 10.08.2022. Oficjalny profil polskiej Straży Granicznej, <bit.ly/3EtqGDC>, [dostęp: 11.08.2022].
- Tracz-Molasy, A. (2022), *Integracja dzieci przybywających z Ukrainy. Zbiór dobrych praktyk ułatwiających integrację w szkole*, „Monitor Dyrektora Szkoły”, nr 120, <bit.ly/3TBHpcm>, [dostęp: 12.08.2022].
- VandenBos, G.R. (2015), *APA Dictionary of Psychology*, Waszyngton: American Psychological Association.
- Zajac, D. (2022), *Wpływ doświadczenia uchodźstwa na uczniów z Ukrainy i jak sobie z nim radzić*, „Głos Pedagogiczny”, nr 132, <bit.ly/3AxVeCb>, [dostęp: 10.08.2022].

DR WERONA KRÓL-GIERAT Adiunkt naukowo-dydaktyczny w Katedrze Dydaktyki Języka Angielskiego w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, kierownik studiów podyplomowych „Nauczanie języka angielskiego uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych”. Jej zainteresowania naukowe powiązane są z wykształceniem w zakresie pedagogiki wczesnoszkolnej oraz diagnozy i terapii psychologiczno-pedagogicznej. Specjalizuje się w metodyce nauczania języków obcych dzieci w edukacji włączającej, w tym uczniów z doświadczeniem migracji.

DR KATARZYNA NOSIDLAK Adiunkt naukowo-dydaktyczny w Katedrze Dydaktyki Języka Angielskiego w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. W 2018 roku obroniła doktorat na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jej zainteresowania naukowe obejmują m.in. problematykę różnic indywidualnych i powiązane z nią zagadnienie indywidualizacji procesu nauczania języka obcego. W ostatnim czasie jej działalność badawcza skupia się na tematyce wyzwań związanych z pracą z uczniem-migrantem na zajęciach języka angielskiego jako obcego.

Artykuł został pozytywnie zaopiniowany przez recenzenta zewnętrznego „JOWS” w procedurze *double-blind review*.

Załącznik 1 – Informacje dla nauczyciela na temat stereotypów związanych z imionami – Polska i Wielka Brytania

Stereotypy związane z imionami

POLSKA: W Polsce bohaterami memów i stereotypów narodowych są małżeństwo: Janusz i Grażyna (lub Halyna), rodzice Seby (Sebixa), Piotera, lub Brajana. "Karyna jest dziewczyną Seby, a Dżesika – Brajana" (Burkacka, 2020: 23). W ostatnim czasie do tej listy dołączyła również Julka.

Zgodnie z internetowym słownikiem neologizmów, opracowywanym przez Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego (2022):

- Janusz to "niezbyt urodziwy mężczyzna uosabiający stereotypowe, negatywne cechy przypisywane Polakom: rubasność, zamiłowanie do alkoholu, brak ogłady i tandetny styl ubioru; także w odniesieniu do przedstawicieli innych narodów";
- Grażyna to "kobieta, zwykle starsza, której zachowanie, ubiór, upodobania itp. uważane są za prostackie i prowincjonalne";
- Seba to "młody mężczyzna uosabiający stereotyp mieszkańca blokowisk i przedstawiciela miejscowej subkultury, często przypisywane mu atrybuty to noszenie odzieży sportowej, prawicowe poglądy, brak zatrudnienia, działalność w środowisku kibicowskim";
- Karyna to "dziewczyna lub młoda kobieta, która zachowuje się niedojrzale i w sposób niemiły dla otoczenia, a jej ubiór, upodobania itp. uważane są za prostackie".

Julka to natomiast "określenie na dziewczynę, która dużo czasu spędza na Twitterze, ma mocno lewicowo-liberalne poglądy, interesuje się astrologią, słucha k-popu i regularnie występuje w obronie osób LGBT, przeżywając dyskusje bardzo emocjonalnie." (Miejski.pl, 2022).

Źródła:
 Burkacka, I. 2020. Janusze, Halyny, Sebixy i Karyny. Memy internetowe jako źródło nowych eponimów, "Poradnia Językowa", nr 4/2020.
 Miejski.pl. Miejski słownik slangu i mowy potocznej. 2022. "Julka", <www.miejski.pl/slowo-julka> [dostęp: 02.08.2022].
 Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego. Najnowsze Słownictwo Polskie. 2022. <nowewyrazy.uw.edu.pl/> [dostęp: 02.08.2022]

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem szablonu Canva.

Stereotypy związane z imionami

Wielka Brytania:

Za odpowiedniki polskiej "Grażyny" można uznać brytyjską "Karen" – według opisu na stronie Wikipedia.org (2022) typowa "Karen" to biała kobieta w średnim wieku, głośno domagająca się swoich praw. Jest rasistką, snobką i co ciekawe, ma nawet charakterystyczną fryzurę w stylu "odwróconego" boba. Męskim odpowiednikiem "Karen" jest z kolei "Ken" (czasami również "Greg" lub "Terry"). W Wielkiej Brytanii negatywne stereotypy są również przypisane do męskiego imienia "Kyle", który zdaje się być odpowiednikiem polskiego "Sebixa" - jest to nastoletni, biały chłopak uzależniony od gier komputerowych, pijący energetyki i robiący w furii dziury w karton-gipsowych ścianach.

Źródła:

Wikipedia.org. 2022. "Karen".

<[en.wikipedia.org/wiki/Karen_\(slang\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Karen_(slang))>

[dostęp: 02.08.2022].

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem szablonu Canva.

Załącznik 2 – Pytania do dyskusji na temat stereotypów związanych z imionami – poziom C1–C2

Name-related stereotypes - discussion questions

Do you know any names with negative stereotypes attached?

How would you describe a typical "Janusz", "Grażyna" ...?

Why do you think such stereotypes are created?

What do they say about traits especially disliked by a given nation?

Do you think such stereotypes can be harmful? Why (not)?

Imagine you were asked to name and present a Pole/Ukrainian/Brit to be included in a video game "The best about us". Which name would you choose for your character and which positive traits would he/she have?

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem szablonu Canva.

Załącznik 3 – Plan prezentacji ustnej *The magic of names*

The magic of names

ORAL PRESENTATION

INTRODUCTION: welcome the audience, introduce yourself, state the title and present the plan of your presentation

MAIN BODY: select and elaborate on at least 2 topics from the list

- origin/ meaning of the name
- history behind the choice of the name
- statistics - is the name popular nowadays? reasons
- well-known people with the same name
- my classmate's opinion about his/her name

CLOSING: summarise your presentation in 1-2 sentences, thank the audience for their attention and invite them to ask questions

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem szablonu Canva.